

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ЯК МЕТОД ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Постановка проблеми. Інтегрування України в Європейський та Світовий економічний простір потребує вирішення ряду економічних проблем, важливішою з яких є забезпечення конкурентоспроможності продукції на основі підвищення її якості, без чого неможливе завоювання зовнішніх ринків та стабілізація на внутрішньому. Посилення конкуренції вимагає від підприємств засвоєння нових тенденцій, які диктує ринкова економіка. В таких умовах виживає те підприємство, котре має інноваційні технології, найвищу якість продукції, найнижчі ціни і найвищі орієнтири стосовно найвимогливішого споживача.

У зв'язку з великою увагою, що приділяється формуванню механізму конкурентоспроможності продукції підприємств АПК в умовах членства України в СОТ, виникає потреба в дослідженні досвіду впровадження національних стандартів якості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі одну із головних ролей у підвищенні якості продукції відіграють науковці, менеджери, інженери. Великий внесок у дослідження теорії управління якістю продукції та питань щодо забезпечення конкурентоспроможності продукції підприємств АПК в умовах вступу до СОТ зробили вітчизняні вчені: І.М.Шустіна, Н.Б.Кирич, Ю.В.Кабаков [1-3]. Проте аспекти управління якістю продукції та необхідність впровадження систем управління якістю на підприємствах АПК залишаються не дослідженими, а публікації [1-3] створюють умови для управління генерації нових рішень за визначеною темою.

Метою даної статті є дослідження досвіду вітчизняного управління якістю та визначення доцільності впровадження системи управління якістю (СУЯ) на підприємствах АПК України.

Викладення основного матеріалу. Членство України в СОТ відкрило кордони, внаслідок чого зарубіжна високоякісна продукція без перешкод почала надходити на вітчизняний ринок, що може призвести до непередбачених наслідків. У зв'язку з цим у підприємств АПК постали завдання: підвищити конкурентоспроможність продукції, досягти найвищого рівня її якості, поліпшити технології та організацію виробництва, розробити, впровадити та сертифікувати системи якості. Це дозволило б не тільки відстояти свої позиції на власному ринку, але й вийти на світовий ринок. Та в кожному разі виникає проблема механізму забезпечення конкурентоспроможності продукції та стабільності даного процесу.

Враховуючи досвід підприємств провідних держав світу, одним з таких ефективних методів підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств АПК є впровадження систем управління якістю, які розроблені за вимогами міжнародного стандарту ISO 9001, а впровадження технологій управління якістю є одним з факторів їх виживання в умовах економічної кризи.

На сьогодні у світі створено нову стратегію, яка трактує якість як найбільш важливий фактор в забезпеченні конкурентоспроможності будь-якого підприємства та його продукції.

З переходом до ринкових відносин та вступу до СОТ, в Україні проблема якості продукції постала перед кожним її виробником.

Якість – це потенційна здатність продукції задовольняти конкретну потребу споживача, а конкурентоспроможність продукції – це сукупність споживчих властивостей виробу, що характеризують його відмінності від виробу – конкурента за ступенем відповідності конкурентним суспільним потребам з урахуванням витрат на їх задоволення, а також цінового показника та прибутковості [1].

Одним з важливих факторів, що сприяли економічному успіху розвинених країн,

було запровадження на виробничих підприємствах систем управління якістю за вимогами ISO 9001 та їх належне функціонування.

Прийнято вважати, якщо підприємство отримало сертифікат відповідності системи управління якістю міжнародним стандартам ISO 9000, то воно здатне стабільно виробляти якісну продукцію, яка може бути конкурентоспроможною. Наявність такого сертифікату стала нормою сучасного світового ринку, підтвердженням досконалості системи управління якістю та спроможності виробника виконувати перед споживачем взяті на себе зобов'язання щодо якості продукції.

Для більш глибокого розуміння особливостей розвитку систем управління якістю та механізму їх застосування в Україні доцільно розглянути вітчизняний досвід, який безпосередньо впливає на світогляд, очікування, уяву виробників та споживачів продукції щодо якості.

У світовій практиці система стандартизації та сертифікації продукції базується на ініціативі споживачів та виробників. В Україні ж існує обов'язкова і добровільна сертифікація. Обов'язкова сертифікація здійснюється в межах державної системи управління господарськими суб'єктами, охоплює перевірку та випробування продукції, державний нагляд за сертифікованими виробами [2].

Дана система створена у відповідності до міжнародних нормативних документів ISO. Зауважимо, що в Україні сертифікація застосовується переважно до кінцевого продукту, а не до всього процесу виробництва. Завдання забезпечення якості продукції актуальне та важливе на всіх фазах життєвого циклу продукції (сировина – виробництво – споживач). Нова політика управління базується насамперед на розумінні учасниками проектів життєвої необхідності забезпечення їх якості. Ефективним засобом управління якістю є стандартизація, яка включає комплекс норм, правил і вимог до якості продукції.

Останнім часом українські підприємства все більше уваги приділяють сучасним напрямкам управління якістю продукції та послуг. Незважаючи на те, що на сьогодні існують різні концепції управління якістю, всі вони так або інакше базуються на стандартах ISO серії 9000.

Ще на початку 1993 року Україна стала членом ISO та Міжнародної електротехнічної комісії – ІЕС. Це дає їй право нарівні з 90 іншими країнами світу брати участь у діяльності більш ніж 1000 міжнародних робочих органів технічних комітетів по стандартизації і сертифікації та використовувати понад 12000 міжнародних стандартів [4].

Згідно з стандартом ISO 9000-2008 встановлено вісім принципів управління якістю: 1) орієнтація на замовника; 2) лідерство; 3) залучення працівників; 4) процесний підхід; 5) системний підхід до управління; 6) постійне поліпшення; 7) прийняття рішень на підставі фактів; 8) взаємовигідні стосунки з постачальниками. Відповідно зусилля, які необхідно витратити на відповідність системи стандартам ISO 9000, будуть залежати від існування та зрілості системи якості конкретного підприємства.

Робота за стандартом ISO 9001 вважається у світі добрим діловим тоном та є своєрідною візитною карткою якості для підприємств. За офіційною інформацією Міжнародної організації зі стандартизації у світі сертифіковано вже більш ніж 900 тисяч підприємств, установ та організацій, а світовими лідерами у цій сфері є Італія, Японія, Іспанія, Велика Британія, США, Індія, Франція та Німеччина [4].

В Україні в червні 2009 року набрав чинності національний стандарт ДСТУ ISO 9001:2009 - «Система управління якістю. Вимоги» на заміну ДСТУ ISO 9001–2001, який рекомендовано застосовувати для сертифікації систем управління якістю [4], а з листопада 2009 року вітчизняні підприємства вже отримували сертифікати відповідно до цього стандарту.

Аналізуючи дані реєстру УкрСЕПРО, можна відзначити, що в Україні налічується більше 2500 підприємств, що отримали сертифікати ISO 9001. Впродовж останніх років в Херсонській області, як і в Україні, кількість виданих сертифікатів зростає, і на сьогодні становить вже більше 65, з них: ВАТ «Херсонський хлібокомбінат», ВАТ АПФ «Таврія»,

ФГ «Інтегровані Агросистеми», ЗАТ «Теплотехніка», ЗАТ «Чумак» та інші [4].

За даними спеціального комітету по сертифікації, підприємства, які сертифікуються ISO 9000 отримують менше скарг від клієнтів, несуть менше експлуатаційних витрат і отримують зростання попиту на свою продукцію або послуги. Крім того, сертифікат підтверджує, що підприємство працює згідно міжнародного стандарту управління, а це - додаткова гарантія належної якості товарів і послуг, які пропонує підприємство своїм споживачам. Звісно, рішення щодо того, чи проходити сертифікацію, залежатиме більше від того, чого очікують споживачі від конкретного підприємства, чого вимагає ринок [4].

Звісно, сертифікація є важливою для успіху підприємства, у разі якщо: важливі клієнти або потенціальні клієнти - вимагають від своїх постачальників сертифікат; певна галузь промисловості відчуває потребу в сертифікації; підприємство виходить зі своєю продукцією на зовнішній ринок.

Основними чинниками, що забезпечують безупинне поліпшення якості на переробних підприємствах АПК при впровадженні стандартів, можна визначити: встановлення чітких цілей поліпшення якості продукції; стимулювання і мотивація поліпшення якості продукції; упор на реалізацію таких концептуальних положень, як фірмова культура у сфері якості і стиль керівництва; навчання і підготовка персоналу підприємства у сфері якості; визнання успіхів і досягнень у сфері поліпшення якості.

З огляду на перспективи даних задач і часу їх рішення на сьогодні у світі створено нову стратегію – систему менеджменту якості, яка трактує якість як найбільш важливий фактор в забезпеченні конкурентоспроможності будь-якого підприємства та його продукції, а зі вступом до СОТ, в Україні проблема якості продукції гостро постала перед кожним її виробником [3].

Як відомо, система менеджменту якості представляє собою модель менеджменту багаточисельних взаємопов'язаних, взаємодіючих, динамічних видів діяльності (процесів), які веде організація, а призначена вона для постійного поліпшення діяльності, і відповідно, для підвищення конкурентоспроможності підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках. Пропонуємо удосконалену модель менеджменту якості продукції підприємств виноградарсько – виноробного підкомплексу (рис.1). Очевидно, що для підприємства ключовими являються процеси життєвого циклу продукції, адже за результат цих процесів платить споживач. Тому дані процеси – об'єкт зосередження всіх знань, вмінь та навиків, роботи керівництва і персоналу — основа їх матеріального благополуччя та конкурентоспроможності підприємства, саме ці процеси формують, а отже, і визначають якість продукції [3].

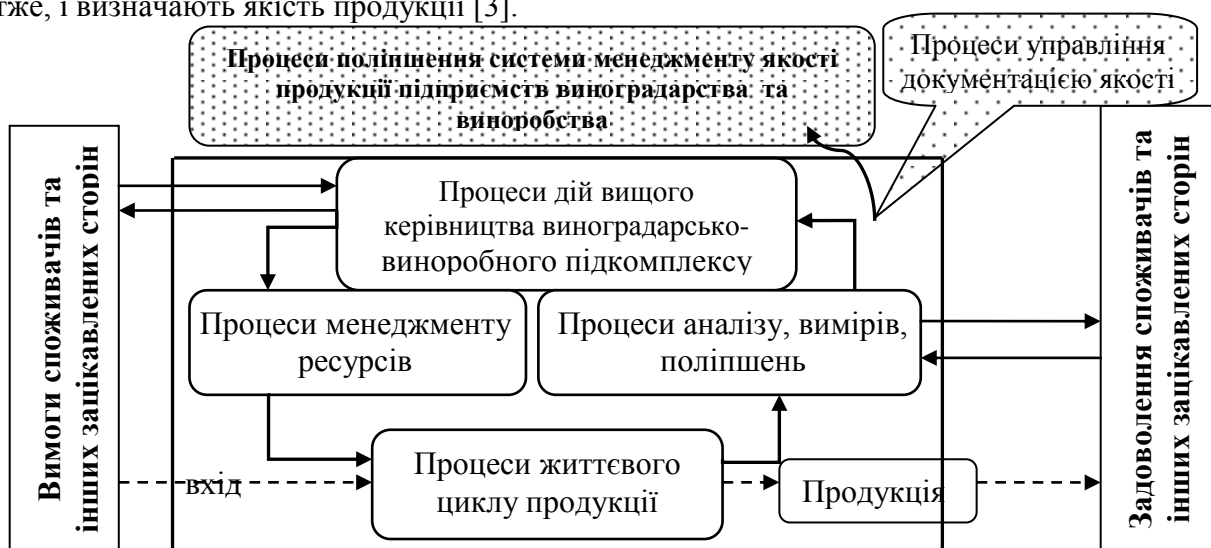

Рис.1. Модель менеджменту якості продукції підприємств виноградарсько-виноробного підкомплексу.

Висновки. Підводячи підсумок, хочемо відзначити, що широке застосування міжна-

родних стандартів ISO серії 9000 в світі підтверджує ефективність впровадження систем управління якістю, а для поширення сучасних підходів щодо вдосконалення СУЯ недостатньо тільки роботи держави, її організацій та Держспоживстандарту України в цьому напрямку, а важливе розуміння необхідності потреби впровадження СУЯ на рівні громадськості, керівників підприємств та організацій.

Розроблена модель менеджменту якості продукції підприємств виноградарсько – виноробного підкомплексу вказує на взаємозв'язок взаємодіючих, динамічних видів діяльності (процесів), які веде підприємство і призначена вона для постійного поліпшення його діяльності.

Необхідно констатувати, що запровадження системи управління якістю має бути стратегічним рішенням кожного підприємства. При цьому потрібно врахувати, що на розробку та впровадження системи управління якістю на підприємстві впливають: середовище організації, зміни в цьому середовищі, а також ризики, пов'язані з цим середовищем; зміна потреб організації; конкретні цілі організації; продукція, яку постачають; процеси, які застосовують; розмір і структура організації.

Державна політика впровадження стандартів якості на українських підприємствах виноградарсько-виноробного підкомплексу дозволить: мінімізувати ризик відмови покупця від продукції або її повернення; підвищити ефективність менеджменту якості за рахунок використання недвозначних процедур і раціонального розподілу повноважень і відповідальності у сфері якості.

Анотація

Розглянуто досвід впровадження системи управління якістю як один із методів підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств АПК в умовах членства України в СОТ. Досліджено запровадження національних стандартів якості, їх важливість та вплив на розвиток підприємств АПК.

Ключові слова: якість, конкурентоспроможність продукції, стандартизація, сертифікація, система управління якістю.

Аннотация

Рассмотрен опыт внедрения системы управления качеством как один из методов повышения конкурентоспособности продукции предприятий АПК в условиях членства Украины в ВТО. Исследованы внедрения национальных стандартов качества, их важность и влияние на развитие предприятий АПК.

Ключевые слова: качество, конкурентоспособность продукции, стандартизация, сертификация, система управления качеством.

Annotation

The experience of implementing quality management system as one method of increasing the competitiveness of agricultural enterprises in Ukraine's WTO membership. Investigated the introduction of national quality standards, their importance and influence on the development of agroindustrial complex.

Key words: quality, competitiveness, standardization, certification, quality management system.

Список використаних джерел:

1. Кабаков Ю.В. Системи управління на основі ISO 9001:2000 — впровадження та підсумки / Ю.В. Кабаков // Стандартизація, сертифікація, якість. — 2003. — № 3. — С. 48—53.
2. Кирич Н. Б. Якість продукції, робіт і послуг – засіб посилення конкурентної позиції підприємства / Н. Б. Кирич // Галицький економічний вісник. – 2008. – № 2. – С. 100 – 106.
3. Шустіна І.М. Упровадження системи управління якістю продукції на підприємствах АПК України згідно з міжнародними стандартами серії ISO 9000 / І.М. Шустіна // Зовнішня торгівля: право та економіка. - 2006. - №1. - С.38-41.
4. www.ligazakon.ua – сайт законодавчих і нормативно – правових актів.